แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานด้านการแสดงนาฏยนิพนธ์

Concept and Inspiration of Thai Choreography in Dance Thesis

สุนิษา สุกิน สรายุทธ อ่องแสงคุณ และ ชัพวิชญ์ ใจหาญ

Sunisa Sukin, Sarayut Ongsangkun, and Chappavich Jaihan

ภาควิชาดนตรีและศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Department of Fine and Applied Arts in Performing

Faculty of Humanities and Social Sciences

E-mail: sunisa_suk@cmru.ac.th, sarayut_aun@cmru.ac.th,

chappavich_jai@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์คุณลักษณะ แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ และหลักสูตรนาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และผลกระทบต่อชุมชนที่เป็นแหล่งข้อมูลในการทำศิลปะนิพนธ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปีปัจจุบันปี พ.ศ. 2560 ผลการศึกษาพบว่าแนวคิดและแรงบัลดาลใจที่นำมาใช้มีทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ 1) ประเพณี 2) พิธีกรรม 3) เครื่องประดับเครื่องแต่งกาย 4) ชนเผ่าและชาติพันธ์ 5) ศิลปะการต่อสู่ 6) ศิลปาชีพ 7) ร่วมสมัย 8) ประวัติศาสตร์ 9) เกี่ยวกับสัตว์ และ 10) อนุรักษ์ จากการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการแสดงส่วนใหญ่มาจากภูมิลำเนาท้องถิ่นของนักศึกษา ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การแสดงต่าง ๆ ควรเผยแพร่กลับสู่ชุมชนและสังคมของตนเพื่อสร้างเป็นเอกลักษณ์ ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: แนวคิด แรงบันดาลใจ การสร้างสรรค์ นาฏยนิพนธ์ นาฏยประดิษฐ์

Abstract

This article aims to analyze the concept and inspiration of Thai choreography in dance theses of Performing Arts students of the Faculty of Education and Performing Arts and Theatre students of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, and the impact of these theses to the communities during 1987–2017. The study results indicated that 10 groups of inspiration to conduct dance those theses included tradition, ritual, specific wearing, tribe's lifestyle, martial arts, Handcraft, contemporary's lifestyle, history, animal movements, and conservation. These inspirations came from the students' domiciles; therefore, the knowledge on these created performances should be brought back to their communities and made identity which can well reflects their local wisdom.

Keyword: Concept, Inspiration, Creativity, Choriography

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตามยุคตามสมัย สามารถแบ่งได้หลายประเภท ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ดนตรี และนาฏศิลป์ ซึ่งนาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิงอันโน้มน้าวอารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม โดยมีต้นกำเนิดมาจาก 3 ประการคือ เกิดจากการเลียนแบบธรรมชาติ การเซ่นสรวงบูชา การรับอารยะธรรมของอินเดีย ซึ่งนาฏศิลป์ไทยสามารถถ่ายทอดการแสดงออกมาได้หลายรูปแบบ ทั้งการแสดงในรูปแบบของโขน ละคร มหรสพ การละเล่นพื้นบ้านทั้ง 4 ภาค รวมถึงระบำ รำ ฟ้อน โดยมีวิวัฒนาการทั้งในรูปแบบของการแสดงที่เป็นแบบดั้งเดิมและปรับปรุงสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่หรือที่เรียกว่า นาฏยประดิษฐ์

สุรพล วิรุฬรักษ์ (2547) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับนาฏยประดิษฐ์ไว้ว่า "นาฏยประดิษฐ์" หมายถึง การคิด การออกแบบ การสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบ

กลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง ที่แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคนทั้งนี้ยังรวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นงานที่ครอบคลุม ปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งซุ้ม การแสดงเดี่ยว การแสดงหมู่ การกำหนดดนตรี เพลง เครื่องแต่งกาย ฉาก และส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญในการแสดงทำให้นาฏศิลป์ชุดหนึ่งๆสมบูรณ์ตามที่ตั้งใจไว้ ซึ่งการแสดงของแต่ละภูมิภาคก็จะมีเอกลักษณ์และมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกันทั้ง ภาคกลาง อีสาน ใต้ และเหนือ

ภาคเหนือเป็นอีกหนึ่งภูมิภาคที่มีความโดดเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองโดยศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถนำมาเป็นแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนในสังคมและชุมชนนั้น ๆ ได้ซึ่งปัจจุบันสถาบันการศึกษาต่างๆล้วนให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมมากขึ้น

โดยระดับอุดมศึกษามีหลักสูตรที่เน้นกระบวนการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญโดยได้มีการเปิดการเรียนการสอนในหลักสูตร นาฏศิลป์ของคณะครุศาสตร์และหลักสูตรนาฏศิลป์และการละคร ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ซึ่งทั้งสองหลักสูตรมีการเปิดรายวิชานาฏยนิพนธ์ขึ้น เพื่อให้นักศึกษาได้นำความรู้ทั้งหมดมาประมวลโดยการคิดสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาใหม่ โดยมีการกำหนดรายวิชานี้ขึ้นมาให้นักศึกษาสร้างสรรค์ผลงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปีปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2560 เป็นจำนวนมากกว่า 50 เรื่อง แต่การเผยแพร่สู่สาธารณะชนหรือการนำกลับไปเผยแพร่ในชุมชนยังมีน้อย

ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะวิเคราะห์แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยประดิษฐ์ ว่าการแสดงแต่ละชุดได้แนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากศิลปวัฒนธรรมด้านใดบ้างพร้อมเสนอแนะแนวทางการนำศิลปะนิพนธ์ออกเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่ชุมชนและสาธารณะชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักและคงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ศิลปะนิพนธ์ของนักศึกษาหลักสูตรนาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์และหลักสูตรนาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ท่ารำประกอบการแสดงนาฏยนิพนธ์

3. เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล อนุรักษ์และเผยแพร่ผลงานของให้เป็นที่รู้จักแก่ชุมชน สังคมภายนอกให้คงอยู่สืบไป

ผลการศึกษา

การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยนั้น ปัจจัยหลักที่ต้องมีเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างสรรค์งานแสดงคือแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งที่ผ่านมานักศึกษาในหลักสูตรนาฏศิลป์ของคณะครุศาสตร์และหลักสูตรศิลปะการแสดงของคณะมนุษยศาสตร์ซึ่งทั้งสองหลักสูตรได้สร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ในรายวิชานาฏยนิพนธ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปีปัจจุบันปี พ.ศ. 2560 เป็นจำนวนมากกว่า 50 เรื่อง โดยนักศึกษาได้ศึกษาข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมต่างๆนำมาเป็นแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายซึ่งงานนาฏยนิพนธ์ส่วนใหญ่ได้ศึกษาลงพื้นที่ภาคสนามในเขต 8 จังหวัดทางภาคเหนือ ได้แก่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ และเชียงใหม่ ซึ่งแต่ละจังหวัดจะมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีลักษณะที่โดดเด่นที่แตกต่างกัน โดยจากการวิเคราะห์แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานสามารถแบ่งออกเป็น 10 ด้านคือ 1) ด้านประเพณี 2) ด้านความเชื่อพิธีกรรม 3) ด้านเครื่องประดับเครื่องแต่งกาย 4) ด้านชนเผ่าชาติพันธ์ 5) ด้านศิลปะการต่อสู้ 6) ด้านศิลปาชีพ 7) ด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย 8) ด้านประวัติศาสตร์ 9) ด้านสร้างสรรค์เกี่ยวกับสัตว์ 10) ด้านอนุรักษ์โดยแต่ละด้านมีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาเป็นแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นาฏยนิพนธ์ชุดต่าง ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ด้านประเพณี

*ฟ้อนหลู่เตนเหง เฮิงปอยออก*หว่า เป็นนาฏยนิพนธ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการศึกษาประเพณีแห่เทียนเหง ของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยการผสมผสานท่าฟ้อนของชาวไทยใหญ่และกระบวนท่ารำของนาฏศิลป์ไทย แล้วสร้างสรรค์การแสดงรูปแบบขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม ท่าฟ้อนมีทั้งหมด 17 ท่า (กมลฉัตร วรโชตเมธีและคนอื่น, 2557)

2. ด้านพิธีกรรม

ฟ้อนแปดเปิงปูจาไหว้สาพระเจ้าตนหลวง เป็นการสร้างสรรค์การแสดงโดยศึกษาประวัติความเป็นมาของเมืองพะเยา ความเป็นมาของพระเจ้าตนหลวงและประเพณีแปดเป็งของจังหวัดพะเยา ศึกษาข้อมูลที่สำคัญจากปราชญ์ชาวบ้านและศึกษาภาพจิตกรรมฝาผนังเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวไทยลื้อ (ณัฐกิตต์ ธรรมสอนและคนอื่น, 2555)

3. ด้านเครื่องประดับเครื่องแต่งกาย

ฟ้อนนวภูษา ศรีสัชนาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลวดลายของผ้าซิ่งตีนจก 9 ลาย และศึกษากระบวนการทอผ้าซิ่นทั้ง 9 ลายของชาวไทยพวน บ้านหาดเสี้ยว ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (จุฑารัตน์ พิบูลย์และคนอื่น, 2558)

4. ด้านชนเผ่าและชาติพันธุ์

จุเปาะสืบสานการละเล่นม้ง เป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการศึกษาประเพณีปีใหม่ม้ง ของตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ด้วยการผสมผสานกระบวนท่าฟ้อนของล้านนาและกระบวนท่าระบำชาวเขาเผ่าม้ง มีท่ารำทั้งหมด 32 ท่า (จุฑารัตน์ พิบูลย์และคนอื่น, 2558)

5. ด้านศิลปะการต่อสู้

ฟ้อนนารีเจิงดาบบวรนคร เป็นการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อเผยแพร่ศิลปะการป้องกันตัวฟ้อนเจิง ฟ้อนดาบ แบบพื้นเมืองของอำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยใช้กระบวนการท่าฟ้อนพื้นฐานของกระบวนการท่าฟ้อนเจิงมาปรับประยุกต์เข้ากับท่าฟ้อนดาบ (จิดาภา อนุขุน และคนอื่น, 2557)

6. ด้านศิลปาชีพ

ฟ้อนจักลายไม้ ถวายลายศิลป์ เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเลียนแบบขั้นตอนการแกะสลักซึ่งเป็นงานหัตถศิลป์ของชุมชนบ้านถวาย โดยสร้างสรรค์เป็นการแสดงในแบบนาฏศิลป์ล้านนา (ปิยะนุช แสนกันและคนอื่น,2554)

7. การสร้างสรรค์ด้านร่วมสมัย

อัศจรรย์ดาราจักรราศี เป็นการสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องของกลุ่มดาวจักรราศี ที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของมนุษย์ทั้งในด้านดาราศาสตร์และโหราศาสตร์รวมถึงศึกษาในเรื่องของสัญลักษณ์ ธาตุ อัญมณี และลักษณะนิสัยประจำราศีต่าง ๆ (กัญญ์ณณัฐ อุตเรือนและคนอื่น,2559)

8. ด้านประวัติศาสตร์

ฟ้อนนันทบุรีศรีนครน่าน เป็นการสร้างสรรค์การฟ้อนของจังหวัดน่านขึ้นมาใหม่ โดยได้แนวคิดมาจากการฟ้อนดั้งเดิมของเมืองน่าน คือฟ้อนแง้นและฟ้อนล่องน่านของพ่อครูคำผายนุปิงและแม่ครูคำมิ่ง อินสาร เพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ให้คงอยู่ต่อไป (จักรพันธ์ อินวาทย์และคนอื่น, 2557)

9. การแสดงด้านเกี่ยวกับสัตว์

วิจิตรทัศน์ล้านนานาฏยวิหคหงส์ เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ได้แนวคิดมาจากบทบาทของหงส์ที่ปรากฏอยู่ในศิลปกรรมของล้านนาที่เห็นได้จากงานจิตกรรมภาพเขียนไว้ในฝาผนังในวิหารลายคำวัดพระสิงห์ งานประติมากรรมปูนปั้นรูปหงส์ วัดแสนฝางและวัดพวกหงส์ ยอดเสาตุง วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี (ฐิติมา ปัญญารักษาและคนอื่น, 2553)

10. การสร้างสรรค์ด้านอนุรักษ์

ฟ้อนม่านมุ้ยเชียงตา ชาย – หญิง เป็นการศึกษากระบวนท่ารำจากนางสารภี วีระกุล เป็นนาฏยนิพนธ์เชิงอนุรักษ์โดยมุ่งศึกษาเรื่อง พระราชประวัติพระราชชายาเจ้าดารารัศมีในด้านการดนตรี การฟ้อนและวิธีการฝึกหัดในคุ้มหลวง โดยศึกษาเครื่องแต่งกาย กระบวนท่าฟ้อนคุ้มหลวงเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่สืบไป (กัลยา ส่างกานโหย่และคนอื่น, 2559)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล เพื่อให้ทราบถึงสาระสำคัญจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาสาขานาฏศิลป์หลักสูตรครุศาสตร์และหลักสูตรนาฏศิลป์และการละครคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จะเห็นได้ว่า

ผลการวิเคราะห์แนวคิดและแรงบัลดาลใจที่นำมาใช้มีทั้งหมด 10 ด้าน ประกอบด้วย ด้านประเพณี ด้านพิธีกรรม ด้านเครื่องประดับเครื่องแต่งกาย ด้านชนเผ่าและชาติพันธ์ ด้านศิลปะการต่อสู้ ด้านศิลปาชีพ การสร้างสรรค์ด้านร่วมสมัย ด้านประวัติศาสตร์ การแสดงด้านเกี่ยวกับสัตว์ การสร้างสรรค์ด้านอนุรักษ์

ผลการวิเคราะห์รูปแบบท่ารำของการแสดงในการสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษาในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์คือนักศึกษาจะใช้ท่ารำที่เป็นมาตรฐานของนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับท่ารำที่เป็นนาฏศิลป์พื้นบ้านหรือเป็นท่ารำที่นักศึกษาคิดประดิษฐ์ขึ้นจากการตีบทในเนื้อร้องของเพลงนั้นๆและบางชุดการแสดงที่เกี่ยวข้องกับเครื่องประดับนักศึกษาจะใช้ท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากการจินตนาการขั้นตอนการทำ หรือการผลิตของอุปกรณ์ชิ้นนั้น ๆ หรือถ้าเป็นด้านชนเผ่านักศึกษาจะใช้ท่ารำหรือท่าเต้นผสมผสานกับท่าเต้นที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่านั้น ๆ ถ้าเป็นด้านศิลปะการต่อสู้นักศึกษาจะใช้ท่ารำไทยผสมผสานกับศิลปะการต่อสู้ที่ใช้ทั้งมือป่าวและท่ารำที่ต้องใช้อาวุธหรือที่เป็นการสร้างสรรค์ร่วมสมัยนักศึกษาจะใช้ท่าเต้นแบบตะวันตกเข้ามาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย ด้านประวัติศาสตร์นักศึกษาจะใช้ท่ารำที่อธิบายถึงประวัติศาสตร์ ด้านการสร้างสรรค์เกี่ยวกับสัตว์นักศึกษาจะใช้ท่ารำที่เป็นนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับเอกลักษณ์ของสัตว์ตัวนั้น ๆ ด้านการอนุรักษ์นักศึกษาจะใช้ท่ารำที่เป็นแบบมาตรฐาน ซึ่งการคิดท่ารำของนักศึกษาแต่ละชุดการแสดงนั้นขึ้นอยู่กับแนวคิดและแรงบันดาลใจ พื้นฐานทางการคิดวิเคราะห์ท่ารำ พื้นฐานการรำ แนวคิดและวิธีการถ่ายทอดเป็นสิ่งสำคัญ

วิเคราะห์ความสำคัญของการแสดงที่มีผลต่อคนในสังคมและชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งจากการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ค้นพบว่าการแสดงของนักศึกษาส่วน

ใหญ่มาจากภูมิลำเนาจากแหล่งชุมชนและท้องถิ่นของนักศึกษา เนื่องจากเป็นแหล่งที่สามารถเก็บข้อมูลได้ง่าย มีความรู้พื้นฐานทางด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ๆ มา จึงเอื้อต่อการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการแสดง แต่การสร้างสรรค์การแสดงส่วนใหญ่ของนักศึกษาการเผยแพร่สู่ชุมชนยังมีน้อย เนื่องจากนักศึกษายังมีการติดต่อกับผู้นำในท้องถิ่นหรือสถานศึกษาในภูมิลำเนาของตนยังมีน้อย ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การแสดงต่างๆควรเผยแพร่กลับสู่ชุมชนและสังคมของตนเพื่อสร้างเป็นเอกลักษณ์และเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆเพราะการแสดงแต่ละชุดมีความสวยงามและสามารถสะท้อนถึงภูมิปัญญาหรือความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

บทความในเรื่องแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ ตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ คณะผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะ 3 ข้อ ตามลำดับ ดังนี้

1. นักศึกษาทำโครงการเผยแพร่การแสดงนาฏยนิพนธ์โดยทำการติดต่อกับแหล่งชุมชน สถานศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับนักเรียนที่มีความสนใจทางด้านนาฏศิลป์เพื่อเป็นความรู้ ความบันเทิงให้กับเยาชน อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์สาขานาฏศิลป์ให้เป็นที่รู้จักแก่ชุมชน และการแสดงยังสามารถนำเป็นชุดการแสดงประจำท้องถิ่นนั้นๆเพราะการแสดงต่างๆล้วนเป็นเอกลักษณ์ สัญลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนนั้นๆ

2. จากผลการวิเคราะห์แนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานทั้ง 10 ด้านสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานของนักศึกษา นักวิชาการ หรือนักสร้างสรรค์ผลงานการแสดงอื่น ๆ ต่อไป

3. เพื่อนำผลการวิเคราะห์มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงชุดอื่น ๆ ในภูมิภาคอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร วรโชตเมธีและคนอื่น. (2557). *ฟ้อนหลู่เตนเหง เฮิงปอยออกหว่า.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

กัญญ์ณณัฐ อุตเรือนและคนอื่น. (2559). *อัศจรรย์ดาราจักรราศี.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

กัลยา ส่างกานโหย่และคนอื่น. (2559). *นาฏยนิพนธ์เชิงอนุรักษ์ ฟ้อนม่านมุ้ยเซียงตา ชาย-หญิง:กรณีศึกษานางสารภี วีระกุล.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

จักรพันธ์ อินวาทย์และคนอื่น. (2557). *ฟ้อนนันทบุรีศรันครน่าน.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

จิดาภา อนุขุน และคนอื่น. (2557). *ฟ้อนนารีเจิงดาบวรนคร.* ศิลปนิพนธ์ ครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

จุฑารัตน์ พิบูลย์และคนอื่น. (2558). *ฟ้อนนวภูษา ศรีสัชนาลัย.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

จุฑารัตน์ พิบูลย์และคนอื่น. (2558). *จุเป๊าะ สืบสานการละเล่นม้ง.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ฐิติมา ปัญญารักษาและคนอื่น. (2553). *วิจิตรทัศน์ล้านนานาฏยาวิหคหงส์.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ณัฐกิตต์ ธรรมสอนและคนอื่น. (2555). *ฟ้อนแปดเบ็งปู่จาไหว้สาพระเจ้าตนหลวง (ทุ้งเอี้ยงเมืองพะเยา).* ศิลปะนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ปิยะนุช แสนกันและคนอื่น. (2554). *การประดิษฐ์ฟ้อนจักลายไม้ ถวายลายศิลป์.* ศิลปนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์.* (พิมพ์ครั้งที่ เห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.